

Vysk. Kazimiero Paltaroko 60 met sukakties proga

1. Gyvenimas ir studijos

Kazimieras Paltarokas, pirmasis Panevžio vyskupas, gimė 1875 m. spalio 22 d. Gailionių k., Linkuvos par., dabart. Šiaulių apskr.

Mokėsi Mintaujos gimnazijoje, Kauno Klierikų Seminarijoje ir Petrapilio Kunigų akademijoje. VIII semestru 1902.III.22 šv. stažas kunigus. Akademiją baigė su teologijos magistro laipsniu — tam tikslui parašė disertaciją „De origine animae humanae“.

Nuo 1902 m. atostogavo buvęs Liepojos vikaru bei tikybos mokytoju berniukų komercijos mokykloje, mergaičių gimnazijoje, mergaičių komercijos mokykloje ir miesto mokykloje. Šventadieniais padavė parapijos kunigams bažnyčioje, ypač pamokslų sakyme. Atliekamu laiku rašė jo.

Susirgęs plaukais ir gerkle, 1906.XII.10 išprašė vikaru Survilaiškų, kur prie seno klebono tvarkė parapiją. 1911 m. gale perkeltas Kauno Klierikų Seminarijos studentų klubo, teologinio propedeutiko ir sociologijos. 1914 m. paskirtas seminarijos vicerektoriumi. Kilus D. karui, persikėlė su klierikais Vašaknėvardį, kur išbuvo 1914-15 mokslo metais.

Užėmė vietą kariuomenei, pedagogų tarybos nutarimu, išvežė seminarijos kanceliariją Smolenską, kur rusų valdžios buvo sakyta evakuoti visą staigą. Ten jo rektorius pareigas, globojo svetur išvykusius klierikus. Vienus palikęs Petrapilio Seminarijoje, kitiems sišventus, 1916 m. grįžo Kauną. Būdamas be tiesioginių pareigų, rengė mokykloms stigančių tikybos vadovėlių.

1917 m. rudenį seminarijai vėl pradėjus veikti, dirbo joje kaip vicerektorius ir mokytojas. 1918 m. pakeltas Žemaičių kapitulos kanauninku, 1919 m. tapo Vyskupijos Tribunolo teisingumo gynėju, 1921 m. — Vyskupijos socialinės akcijos sekretoriumi, 1922 m. — Bažnytinio Turtų Valdymo Tarybos nariu.

1922.V.22 pakviestas Lietuvos Universiteto Teologijos-Filosofijos fakulteto pastoralinės teologijos ekstraordinariu profesorium ir katedros vedėju; skaitė kaip bendrajame teologijos ruože, taip ir specialiniame — bažnytiniai teisių sekcijoje.

sisteigus Bažnytinei provincijai, 1926 m. balandžio m n. 5 d. Šv. T - vo Pijaus XI prekonizuotas Panev žio Vyskupu, V. 2 konsekruotas Kauno bazilikoje, V.30 pa m nauj vyskupij valdyti su 10 dekanat , 69 parapijomis, 79 koply iomis, 171 kunigu ir maždaug 175 t kstan iais tikin i j .

2. Organizacin ir visuomenin veikla

Liepojoje darbavosi prie „Lietuvi Savišalpos“ draugijos, platino draudžiamus lietuviškus raštus, r m vaidinimus, dain vakar lius, Survilišky dar takos vals iaus nutarimams, panaikino slapt degtin s pardavin jim , steig „Blaivyb s“ draugijos skyri , d l to apylink je labai sumaž jo svaigal vartojimas, suorganizavo parapijos knygyn .

Gyvendamas Kaune, buvo „Saul s“ dr-jos ir Žemai i vyskupijos kunig susišelpimo dr-jos kasininku, „Motin l s“ dr-jos sekretoriumi ir Šv. Kazimiero dr-jos valdybos nariu. Atremontavo D. kare granat apgriautus seminarijos r mus. 1917 m. rugs jo m n. 18-22 d. kaip Kauno atstovas Vilniuje dalyvavo lietuvi konferencijoje, kurioje išrinkta Lietuvos Taryba.

B damas Vyskupu, Panev žyje pastat katedr , k r jos kapitul , prie Šv . Trejyb s bažny ios kurdino T. T. Marijonus, Trošk nuose — pranciškonus. Vyskupui priklausan iuose perstatytuose namuose reng Katalik Veikimo Centro Vyskupijos rajonui b stin ; joje sutalpino K. V. C. ir kit organizacij raštines, knygyn -skaitykl , susirinkimams sal , liaudies universitet , „Panev žio Balso“ (dabar „Panev žio Garso“) redakcij . Rengia prie Kurijos centrin vyskupijos bibliotek .

Per pirm dešimtmet vyskupijoje steig 5 naujus bažnytkaimius. 2 koply ias padar filijomis, 15 filij pak l parapijomis, k r 4 altarijas, kunig priaukl jo lig 210, beveik du sykiu aplank vis vyskupij , sakydamas pamokslus ir dalydamas žmon ms ganytojiškus savo laiškus; 1935 m. sušauk 1 Panev žio vyskupijos sinod ir atspausdino jo nuostatus.

3. Pedagogin , mokslin ir publicistin veikla

Nuo 1902-1926 met mokytojo pareigas jo vairaus tipo ir skirting laipsni mokyklose — pradedamoje, vidurinėje, aukštesniojoje, seminarijoje, universitete. Mokymas b davo visur autoritetingas, gyvas, vaizdus, sistemin gas.

Greta mokymo darbo yra daug pasidarbav s plunksna. Jo rašt daugumas priklauso teorinei ir praktinei katechetikos sri iai. Taip jis yra pasidar s lietuviškos m s katechetikos k r ju.

Klierik seminarijoje rado sociologijos užuomazg ; j išpl tojo iki dve j met savait je po 2 pamokas teorijos ir vieneri met — po 1 pamok praktikos kurse. Toms pamokoms prireng vadov lius.

Skaitydamas Lietuvos Universiteto Teologijos-Filosofijos fakultete, nesilaik tradicijos, bet susistemino specialios pastoralin s teologijos kurs , prad damas priešmokyklini vaik , pradžios mokyklos mokini , jaunuomen s aukl jimo teorija, baigdamas šviesuomen s pastoracija. Ir tam Teologijos kursui paraš vadov li dal .

Rašyti band tebebd damas gimnazijoje. Su savo plunksna spaudoje pasirod 1907 m., o savuosius veikalus prad jo spausdinti 1910 m. Nuo to laiko beveik kasmet pasirodydavo po vien -dvi knygos ar broši ros, ar j nauji leidimai.

Be to, yra paraš s gerokai straipsni žurnaluose ir laikraš iuose: Draugijoje, Tiesos Kelyje, Lietuvos Mokykloje, Vilty, Ateityje, Ryte.

BIBLIOGRAFIJA:

A. PAMOKSLAI:

1. Sakyklai vadovas. Trys knygos, Šeiniai 1911, 1 t. 357 p., II t. — 384 p., III t. — 288 p.; II leidimas — Kaunas 1931—1933; 351—389—347 psl.

B. MOKYKLOMS VADOV LIAI:

2. Šventoji Senojo statymo istorija ir Šventoji Naujojo statymo istorija. Vadov lis gimnazijoms, Kaunas 1912, ⁷1937, It. — 104 psl., II t. — 167 psl.
3. Socialinis klausimas, Kaunas 1914, ³1921. 306 psl. Vadov lis klierik seminarijoms.
4. Tikybos Mokslas, Peterburgas 1916, 142 psl.
5. Tikybos pirmamokslis, patvirtintas Lietuvos vyskupijoms, Kaunas 1916, ¹³1936, 32 psl.
6. Šventoji Senojo statymo Istorija, Kaunas 1916 ir Šv. Naujojo statymo Istorija, Kaunas 1917, 1934, XI leidimas, abi vienoje knygoje, 152 psl. (Šios istorijos skirtos pradžios mokykloms).
7. Katalik Tikybos Katekizmas, patvirtintas Lietuvos vyskupijoms. Kaunas 1918, *1934. 124 psl.

C. SOCIOLOGINIAI IR PEDAGOGINIAI RAŠTAI:

8. Girtuoklyst — nesveikata, Kaunas 1910, ²1921, psl. 28.
9. Girtuoklyst — neturto motina, Kaunas 1910, ³1921, psl. 16.
10. Girtuoklyst — nedorybi versm , Kaunas 1911, ²1921, 20 psl.
11. Labdaryb s tvarkymas kitur ir Lietuvoje, Kaunas 1920, 22 psl.
12. Visuomeninis kunigo veikimas, Kaunas 1921, 96 psl.
13. Ar socializmas vykdomas? Kaunas 1921, 24 psl.
14. Vargo žmoni glob ja, Kaunas 1922, 23 psl.
15. Tikybinis vaik aukl jimas, Kaunas 1926, 16 psl.
16. Seksualinis jaunuomen s švietimas, Kaunas 1926, 48 psl.
17. Pradžios mokyklos pastoracija, Kaunas 1928, 63 psl.
18. Tikybiniai jaunimo pergyvenimai, Kaunas 1929, 32 psl.
19. Tikyba ir politika, Panev žys 1929, 16 psl.
20. Katalik veikimo centras ir svarbiausi jo uždaviniai Lietuvoje, Kaunas 1929, 16 psl.
21. Tikybinis jaunuomen s aukl jimas, Kaunas 1930, 16 psl.
22. Depopuliacija ir pastoracija, Kaunas 1932, 84 psl.
23. Priešmokyklinis vaik aukl jimas, Kaunas 1934, 69 psl.

D. GANYTOJŠKI LAIŠKAI:

J tikintiesiems ir dvasiškijai yra išleidi s keturiolik (nr. nr. 24—37), viso virš 100.000 egzempliori .

E. BIO-BIBLIOGRAFIJ A

(reikšmingesni atsilepimai apie Vysk. K. Paltarok):

1. „Viltis“, 1914 m. Nr. 6 str. „Draugija“.
2. „Lietuvos Albumas“, 367—68.
3. „Panev žio Balsas“, 1926 m. Nr. 21 („J. E. Panev žio Vysk: K. Paltarokas“) ir Nr. 22 („Panev žio Vyskupo ingresas“).
4. „Lietuvos Universitetas“, Kaunas 1922—1927 m. 91 ir 183 p. p.
5. „Rytas“, 1927 m. Nr. 65 („D l J. E. Vysk: Paltaroko 25 kunigavimo met sukaktuvi “ ir „Kun. K. Paltarokas — keli broužai iš visuomeniško darbo“).
6. „Iliustruotoji Lietuva“, 1927 m. Nr. 13.
7. „Vaižganto Raštai“ XIV, 254—260, Kaunas 1929.
8. „Rytas“ 1929 m. Nr. 253 („Pasikalb jimas su J. E. Panev žio Vyskupu K. Paltaroku“).
9. „Ateitis“, 1935 m. Nr. 3-4 („Vysk. K. Paltaroko 60 m. amž. sukaktuvi min jimo pradžia Panev žyje“).
10. „Panev žio Garsas“, 1935 m. Nr. 4 („Šešiasdešimtosios vardin s“).
11. „Rytas“, 1935 m. Nr. 55.
12. „Rytas“, 1935.X.22 d. Nr. 242 („Gerb. Ganytojo sukaktis“).
13. „Darbininkas“, 1935.X.19 d. Nr. 42 („Dievo ir T vyn s didel is kovotojas“ ir „Iš atsiminim apie vysk. K. Paltaroko jaunyst “).
14. „Panev žio Garsas“, 1935 m. spal i m n. 22 d. Nr 36: Šiame vertingame numery be kit apie jubiliat rašo Vysk. M. Reinys, „Tiesaus žodžio žmogus“, Prof. .St. Šalkauskis, „Vysk. K. Paltarokas kaipo vado tipas“, Kan. P. Dogelis, „Vysk. K. Paltarokas ateitininkijos glob jas“. Daug paveiksl . Bibliografija.
15. „Tiesos Kelias“, 1935.XI. Nr. 11 („Svarbios sukaktuv s“).
16. „Panev žio Garsas“, 1935.XI.17 d. Nr. 30 („Socialini Vysk. K. Paltaroko id j taka Lietuvos visuomenei“).
17. „Osservatore Romano“, Roma, 1935.XI.3 d. (Vysk. K. Paltarokas yra visiems žinomas savo gausiomis religin mis ir socialin mis knygomis, veiklumu Kat. Akcijoje, nepaprasta energija ir dr sa, kuria gina ir ple ia katalik veikim).
18. „Bibliografijos Žinios“, 1935 m. Nr. 3. 90 psl.. Nr. 5, 160 psl.
19. „Naujoji Romuva“, 1935. XII. 1 d. Nr. 48, 873 p:
20. „Rytas“, 1935.XII.31 d. Nr. 298 („sp dingos iškil m s Panev žyje“).
21. „Panev žio Garsas“, 1936.1.1 d. Nr. 1 („Vieša pagarba didžiam m s Dvasios Vadui“).
22. „Rytas“, 1936.1.2 d. Nr. 1 („Iškilm s Panev žyje“).
23. „Darbininkas“, 1936.1.4. Nr. 1 („Didel s iškil m s Panev žyje“).
24. „Lietuvos Aidas“, 1936.1.3 d. Nr. 3 (Panev žys: „Min jo Vyskupo jubiliej “).
25. „Tiesa“, 1936.1. Nr. 1 (Argentinoje, Buenos Aires).
26. „Lietuvos Mokykla“, 1936.V. Nr. 5 (Jubilianto mokiny s kun. K. Žitkus savo studijoje „M s didysis katechetas“ apib dina Vysk. Paltarok kaip lietuviškosios katechetikos k r j).
27. „Ateitis“ 1936 m. Nr. Nr. 2—6. (Rašo Prof. Pr. Dovydaitis apie Vysk. Paltaroko jaunyst).
28. Dogelis P.. Mano gyvenimo prisiminimai. Kaunas 1936.